

"Yanyovden: Ljekovita moć biljaka"

Автор(и): Растителна защита
Дата: 24.06.2026 Брой: 6/2026

Dana 24. lipnja slavimo Enyovden – blagdan sunca, vode i ljekovite moći prirode. Poznat u različitim dijelovima Bugarske kao Ivan Bilober, Yanevden ili Ivanden, ovaj dan nosi duboke korijene slavenskih folklornih tradicija. Prema vjerovanjima, neposredno prije izlaska sunca, biljke posjeduju najsnažnija ljekovita svojstva. Tradicija nalaže da se sakupi "77 i pol biljaka" – po jedna za svaku poznatu bolest i pola za "bolest bez imena". One se pletu u vijence za zdravlje, a bilje poput gospine trave, obične gospine trave, majčine dušice i lipe priprema se za zimu.

Bugarska je jedan od vodećih izvoznika bilja u Europi

Priroda je iznimno darežljiva prema našim zemljama. Bugarska flora uključuje preko 4.300 vrsta viših biljaka, od kojih oko 770 posjeduje dokazana ljekovita svojstva. Više od 270 vrsta aktivno se koristi u farmaceutskoj, kozmetičkoj i prehrambenoj industriji. Između 80% i 90% ubrane količine (oko 13.500 tona) namijenjeno je izvozu.

Amblemi naše flore: Mursalski čaj i Orfejev cvijet

Među ovom ogromnom raznolikošću biljaka, ističu se dva jedinstvena balkanska endema, privlačeći pažnju znanstvenika i iscjelitelja iz cijelog svijeta.

Mursalski čaj (Sideritis scardica Grisb.)

Mursalski čaj (*Sideritis scardica* Grisb.), nazvan eliksirom dugovječnosti, višegodišnja je biljka koja doseže visinu od 50 cm. Ova biljka je prava prirodna ljekarna. Otkrio ga je i opisao botaničar August Grisebach u planini Šar (otuda i njegov latinski naziv *scardica*), a poznat je i kao Pirinski, Trigradski ili Alibotuški čaj.

Sastav i dobrobiti: Sadrži bogat kompleks tanina, eteričnih ulja i elemenata u tragovima (željezo, cink, magnezij, bakar). Njegov visok sadržaj flavonoida daje mu snažne antibakterijske i antioksidativne učinke.

Zbog svoje goleme popularnosti, Mursalski čaj je ugrožena vrsta, uvrštena u Crvenu knjigu Bugarske. Danas je njegovo sakupljanje iz prirodnih staništa dopušteno samo u ograničenim ili dopuštenim količinama. Također se uspješno uzgaja.

Rodopski silivryak (Haberlea rhodopensis)

Rodopski silivryak (*Haberlea rhodopensis*) ili uskrsnuće čudo, također poznat kao Orfejev cvijet, posjeduje nevjerovatnu tajnu – sposobnost "uskrsnuća".

Glavni fokus znanstvenih istraživanja Centra izvrsnosti za biljnu sistemsku biologiju i biotehnologiju - CEPSBB je visoka tolerancija na sušu kod *Haberlea rhodopensis* - čak i nakon ekstremne suše i potpunog isušivanja, nakon naknadnog zalijevanja biljka "uskrsne" i potpuno se oporavi. *Haberlea rhodopensis* također pokazuje toleranciju na druge ekstremne uvjete poput niskih temperatura i dugotrajne tame. Znanstvenici u CEPSBB-u proučavaju molekularne mehanizme kojima se biljka prilagođava ovim vrstama abiotičkog stresa. Glavni cilj je da rezultati istraživanja budu primjenjivi na ekonomski važne kulture, kako bi se povećala njihova tolerancija na nepovoljne uvjete.

Zaštita prirode - Misija i zakon

Budući da se većina bilja u našoj zemlji sakuplja iz divljine, njihov je resurs ugrožen iscrpljivanjem, klimatskim promjenama i ljudskom nepažnjom. Kako bi zaštitila ovo bogatstvo, Bugarska je od 2000. godine uvela specijalizirani Zakon o ljekovitom bilju – presedan unutar EU-a. Zakon ima za cilj osigurati njihovo održivo korištenje i očuvanje prirodnih staništa za buduće generacije. Neke su vrste pod posebnim režimom zaštite i korištenja, a zakon određuje institucije koje nadziru održivo korištenje ljekovitog bilja. To su regionalna tijela ministarstava okoliša i voda te poljoprivrede i hrane.

Početkom svake godine ministar okoliša i voda izdaje naredbu kojom se određuje 24 vrste ljekovitog bilja koje je zabranjeno sakupljati u komercijalne svrhe. Za još 12, određene su dopuštene količine. To su mursalski čaj, crveni božur, krkavina, jaglac, sikavica, đurđica, velebilje, obična ranjenica, besstabljika karlina, žednjak, pasji trn i turica.

Slučaj Gornoslav: Upozorenje za sve

Zaštita ovih vrsta zahtijeva budnu građansku savjest. Upečatljiv primjer je incident iz travnja 2026., kada je preko 400 biljaka zaštićenog rodopskog silivryaka brutalno iskopano u blizini sela Gornoslav zbog investicijske namjere za vađenje mramora. Zahvaljujući pravovremenim prijavama i naporima udruge "Zeleni Balkan", ministar okoliša i voda uveo je potpunu zabranu gradnje i vađenja na tom području dok se ne proglasi zaštićenim područjem.

Enyovden - Odgovornost za buduće generacije

Velebilje (Atropa belladonna), također nazvano belladonna ili đavolje bobice, višegodišnji je grm iz porodice Solanaceae. Velebilje je vrlo otrovna biljka koja sadrži alkaloid atropin.

Enyovden nas podsjeća da smo neraskidivo povezani s prirodom. Sakupljanje bilja nije samo tradicija ili posao, već odgovornost. Stručnjaci nas pozivaju da ne čupamo biljke nepotrebno, da sakupljamo samo vrste koje dobro poznajemo (jer su neke, poput velebilja, vrlo otrovne) i uvijek ostavimo dio populacija netaknutim. Samo tako ćemo očuvati prirodnu ravnotežu i ostaviti ljekovitu magiju bugarske prirode u nasljeđe budućim generacijama.

Više o temi:

Znanstvenici iz Bugarske i Njemačke dešifrirali genom zaštićene biljke rodopski silivryak (*Haberlea rhodopensis*)